Κριτική Θεάτρου

Δύο τραγικὲς κωμωδίες

«Ο κ. ΜΠΙΝΤΕΡΜΑΝ ΚΑΙ ΟΙ ΕΜΠΡΗΣΤΕΣ».—«ΙΑΚΩΒΟΣ "Η Η ΥΠΟΤΑΓΗ»

ΣΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΕΧΝΗΣ ΤΟΥ ΚΟΥΝ

Δυὸ ἐνδιαφέροντα ἔργα παρουσιάζει τὸ Θέατρο Τέχνης τοῦ Καρόλου Κοὺν στὸ «πρόγραμμα πρωτοποριακῆς κωμωδίας», ποὺ ἐγκαινιάζει. Κύριο χαρακτηριστικὸ καὶ τῶν δυὸ εἶναι ἡ κοινωνικὴ σάτιρα. "Αμεση καὶ κοφτερὴ γιὰ θέματα σύγχρονα καὶ ζέοντα.

Τὸ ἕνα εἶναι «Ὁ Μπίντερμαν καὶ οἱ ἐμπρηστὲς» τοῦ Μὰξ Φρίς. "Εχει μιὰ ὑπόθεσι παράξενη μὲ ἐμφανῆ τὴν ἀλληγορία: Πλήθυναν στὴ χώρα οἱ ἐμπρησμοὶ καὶ μάταια οἱ πυροσβέστες φρουροῦν νύχτα μέρα μὲ τὶς μάνικες στὰ χέρια νὰ προλάβουν τὶς πυρκαϊές. Νὰ κρεμάσουν, λέει ὁ κύριος Μπίντερμαν, τοὺς ἐμπρηστές, ὅσο οἱ φωτιὲς κι' οἱ ἄνθρωποί τους βρίσκονται μακρυά του. Οὔτε κἂν ὑποπτεύεται ὁ ἀγαθὸς ἀστὸς ὅτι σὲ λίγο θ' ἀναγκασθῆ νὰ φιλοξενήση μέσα στὸ ἴδιο τὸ σπιτικό του τοὺς ἐμπρηστές: Τὸν Ζὲφ ἕναν πρώην παλαιστή. Τὸν Βίλλυ, τὸν φίλο του γκαρσόνι, ἀπόφοιτο τῶν φυλακῶν. Τὸν ἄνθρωπό τους τὸν φιλόλογο ἀπόκοντα. 'Ακόμη καὶ τὰ μπιτόνια μὲ τὴ βενζίνη γιὰ τὸν ἐμπρησμὸ θὰ κρύψη. Δὲν θὰ τοῦ κρύψουν τὴν ἀλήθεια οἱ ἐμπρηστές, ἀλλὰ δὲν θὰ κάνη τίποτα γιὰ νὰ γλυτώση τὸ σπιτικό του ἀπὸ τὶς φλόγες...

Εἶπαν ὅτι ὑπάρχει ἐδῶ ὑπαινιγμὸς γιὰ τὴν πυρηνικὴ ἀπειλὴ καὶ τὴν φωτιὰ τοῦ πολέμου. Δὲν φαίνεται νὰ ἔγαινε αὐτὸ ἀπὸ τὸ ἔργο. Θὰ μποροῦσε ἐπίσης νὰ δημιουργηθῆ ἡ ἐντύπωσις ὅτι σαρκάζει μὲ τὴν ἀφέλεια καὶ τὴν εὐπιστία τῶν ἀστῶν, ποὺ δὲν θέλουν νὰ πιστέψουν ὅτι γέμισεν ὁ κόσμος ἐμπρηστὲς καὶ δὲν δυσκολεύονται καμαρώνοντας γιὰ μιὰ ψευτοανθρωπιὰ ν' ἀφήνουν νὰ καῆ τὸ ἴδιο τους τὸ σπίτι. 'Απὸ μιὰ ἄποψη δὲν ἀστοχεῖ ἡ παρατήρησι. 'Αλλά, δὲν εἶναι αὐτὸ τὸ σημεῖο, ὅπου θέλει ν' ἀνοίξουν τὰ μάτια τους. Δὲν τοὺς καλεῖ νὰ παραμερίσουν τὰ ἀνθρώπινα αἰσθήματα. 'Αντίθετα, τοὺς ζητεῖ μᾶλλον νὰ δοῦν τὴν οὐσία τῆς πραγματικότητας: "Οτι· ἐμπρηστὲς τῆς χώρας καὶ τοῦ σπιτιοῦ τους, εἶναι ἡ φτώχεια, ἡ ἀνεργία, ἡ κακομοιριά, ἡ πεῖνα. Λιμασμένος ἄνθρωπος εἶναι αὐτὸς ὁ πρώην παλαιστὴς Ζέφ. Καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀπολυμένου μὲ σκληρότητα ἀπὸ τὸν Μπίντερμαν ὑπαλλήλου, ἐκφράζει μὲ τὸ φάντασμά του. Αὐτοὶ εἶναι οἱ ἐμπρηστὲς ποὺ κρύβει καὶ τρέφει ὁ κ. Μπίντερμαν. Εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ τὸ παραδεχθῆ κι' ὁ ἴδιος. Καὶ καθὼς δὲν μπορεῖ νὰ τοὺς «διώξη» ἀδυνατεῖ καὶ νὰ προλάβη τὴν πυρωαϊά.

Αὐτὸ νομίζουμε εἶναι τὸ νόημα τοῦ ἔργου. Καὶ ὁ Φρὶς φροντίζει νὰ τὸ σαρκώνει σὲ πρόσωπα, ποὺ στήνει ἀντίκρυ μας μὲ σκληρὸ σαρκασμό. Οἱ παλιλλογίες δὲν λείπουν καὶ στὸ μέσο τὸ ἔργο κάνει «κοιλιὰ» ποὺ κουράζει. 'Αλλὰ τελικὰ κατακτᾶ τὸν θεατὴ μὲ τὴν ἔντονη ἐνάργεια. Πρωτοποριακὴ στὸ περιεχόμενο ἡ τραγικὴ αὐτὴ κωμωδία, παρουσιάζεται καὶ τεχνικὰ ἀνανεωτική, μὲ τὴν παρωδία τοῦ χοροῦ τῆς «'Αντιγόνης» ἀπὸ τοὺς πυροσβέστες, μὲ τὴν σάρκωσι τῶν ἰδεῶν στὰ πρόσωπα καὶ στὶς πράξεις τους. Καὶ τὸ δίδαγμά τους, ὅσο κι' ἂν αὐτοδιακηρύσσωνται ὡς «διδακτικὸ ἔργο χωρὶς δίδαγμα», εἶναι σαφές.

Οἱ ἑρμηνευτὲς κατάφεραν νὰ περιβληθοῦν τοὺς ἑαυτούς των μὲ τοὺς ἥρωες. Δίπλα στοὺς παληοὺς πρωταγωνιστὲς τοῦ Θεάτρου Τέχνης, τὸν Δημ. Χατζημάρκο καὶ τὸν Γ. Λαζάνη. στέκει ἰσάξια αὐτὴ τὴ φορὰ ὁ Σπύρος Καλογήρου, μὲ τὸν τύπο τοῦ μισοκαμπούρη καὶ μισότυφλου λιμασμένου παλαιστὴ Ζὲφ ποὺ πλάθει γραφικὰ καὶ ἐκφραστικά. Πολὺ καλὲς εἶναι ἡ Εὐαγγελία Κοταμανίδου ὡς Μπάμπετ καὶ ἡ Κατερίνα Καραγιάννη ὡς "Αννα. 'Επιτυχημένος στὴ «μοῦτα» ὁ Ν. Χαραλάμπους. "Εξοχοι στὸ χορό τους καὶ στὴν ἀμαδικὴ ἀπαγγελία οἱ ἠθοποιοὶ ποὺ ἔπαιξαν τοὺς πυροσβέστες.

⁂

Δεύτερο ἦρθε τὸ μονόπρακτο τοῦ Εὐγενίου 'Ιονέσκο, «'Ιάκωβος ἢ ἡ 'Υποταγή». 'Εδῶ δὲν ἔχουμε νὰ κάνουμε μὲ κανένα καυτὸ κοινωνικὸ ζήτημα. 'Αντικρύζουμε ὅμως ἕνα ἀπὸ τὰ πρῶτα ἔργα τοῦ Γαλλορρουμάνου συγγραφέα, ὅπου δὲν κυριαρχεῖ τόσο ὅσο σατιρίζεται — λογικώτατα — τὸ παράλογο. Μιὰ οἰκογενειακὴ σκηνὴ εἶναι γιὰ ἕνα γαμήλιο προξενιό. Παρόντα ὅλα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας. 'Απὸ τὸν παπποῦ ποὺ ἐρωτοτραγουδεῖ ξεμωραμένα καὶ τὴν τσεβδὴ πιὰ γιαγιὰ ποὺ ἐννοεῖ νὰ δίνη συμβουλὲς—τύποι θαυμάσια ζωγραφισμένοι ἀπὸ τὸν Κώστα Στυλιάρη καὶ τὴν Σοφία Μιχοπούλου — ὡς τὸν πατέρα 'Ιάκωβο καὶ τὴν μητέρα 'Ιάκωβο—Νῖκος Κούρος, Γιώτα Σοϊμίρι—καὶ τὸν ὑποψήφιο γαμπρὸ 'Ιάκωβο μὲ τὴν ἀδερφή του 'Ιακωβίνα—ἔξοχα δοσμένους ἀπὸ τὸν Μίμη Κουγιουμτζῆ καὶ τὴν Μάγια Λυμπεροπούλου. "Ολοι μιλοῦν, καθένας λέει τὸ δικό του, μόνο ὁ μορφονιὸς δὲν βγάζει ἄχνα κι' ὅταν στὸ τέλος ἀποφασίζει νὰ πῆ κάτι, ξεστομίζει τὸν μεγάλο λόγο: 'Αγαπᾶ τὶς πατάτες μὲ τὸ λαρδί! "Ως ποὺ ἔρχεται κάποτε ἡ ὑποψήφια νύφη μὲ τοὺς γονεῖς της—'Εκάλη Σώκου, 'Αθηνόδωρος Προύσαλης, Εὐαγγελία Κοταμανίδου — γιὰ νὰ κορυφωθῆ ἡ εἰρωνεία: Θέλει ἄσχημη κι' ὄχι ὄμορφη τὴ νύφη ὁ γαμπρός. Δὲν τοῦ ἀρκεῖ διπρόσωπη, ὅπως μπορεῖ νὰ συμβαίνη μὲ μιὰ γυναῖκα, ἀλλὰ τρίμυτη! Κι' ὅταν θὰ γίνη κι' αὐτὸ καὶ θὰ τοῦ παρουσιασθῆ μὲ τοία πρόσωπα, δὲν θὰ τοῦ μένη ἄλλο παρὰ ἡ ὑποταγή: Θὰ δοῦν τρόπο νὰ συνεννοηθοῦν οἱ δυό τους, πρὸς ἀγαλλίασι καὶ γελοιοποίησι τῶν παισταμένων. Πνευματώδης ἡ εἰρωνεία γεννᾶ ἄφθονο τὸ γέλιο τοῦ θεατῆ.

Χαρήκαμε ἰδιαίτερα καὶ στὰ δυὸ ἔργα τὴ μετάφρασι τοῦ Κώστα Σταματίου, τὶς σκηνογραφίες τοῦ Γιώργου Βακαλό, τὴ μουσικὴ τοῦ Δημ. Τσοζάκη, τὴ σπαστοαιστὴ σκηνοθεσία τοῦ Καρόλου Κούν.

ΜΠΑΜΠΗΣ Δ. ΚΛΑΡΑΣ